

igra. Tu je še vedno srh v ozadju vseh njegovih popotovanj in tudi že nekaj tiste zlovesčnosti, ki bo čez leta glasove iz Prešerna v Trstu pripravila, da govorijo globoko drug mimo drugega.

*Pa saj niso jajca niti planeti, ta čustva človeška  
krog srčne sredice. V slamnatem ognju zagorijo,  
v Saturnovih obročih zledenijo dan na dan: premajhna,  
da bi gore premikala, pa velika tako, da žile pokajo.*

Paradetektivska domača zabava

**Artur Štern: *Jebe z lipicanci*, Študentska založba Litera, Maribor 2001.**

Saj je takoj očitno, da se Štern za svoj vstop na sceno romanesknihih produktivcev ni niti preoblekel. Še vedno je rokohitrc, kot ga poznamo iz kolumnističnih logov, prsti pa mu, prav tako kot v romanu, najverjetneje še kar "zaudarjajo po govejih maternicah". S tem pa imamo probleme prej mi sami kot pa on – kaj pa smo bili tako neumni in pričakovali, da se tako imenovana fiction še kar naprej razlikuje od t. i. non fiction. Je že tako, da katerakoli stran iz *Jebe* pravzaprav sumljivo spominja na katerokoli stran iz *Metabioigre*. Tako kot pesem, ki naj bi jo (Artur ali Luka) sproduciral, ko še ni bil odgovoren zase, in katere "vsebina je bila res nekam živinorejska."

Njegova metabiologija, kakršna se nam kaže skozi priloge visokonakladnega tiska, je v svojem medijskem nastopaštvu karseda odprta in gnetljiva, prva oseba ednine, ki tako neutolažljivo razsaja po kolumnah, pa kar kliče po tovrstni reinkarnaciji. Svoji napol znanstveni, napol popularizatorski hiperprodukciji je zgolj spremenil naglas, ko jo je za šalo (?) preusmeril v beletristične vode. Pa bi se tega zavedal tudi nekdo, ki po nekakšnem čudežu ne bi še nikoli dobil v roke ničesar Šternovega in bi bila *Jebe* prva njegova stvar, ki bi jo bral?

Minimalna stvariteljska intervencija sicer obstaja, metabiološka hiperprodukcija je v tem primeru podprta z zapletom, ki omogoča žanrski razmah. Osnovna komplikacija glede preverjanja rodovnikov lipicancev se sicer še njemu samemu, do konca zaverovanemu v "životinjsko carstvo", ne zdi dovolj za krimič. Na to vseskozi tudi sam opozarja, kar je pametno, saj bi bilo (zanj) bistveno slabše, če bi do istega zaključka bralci prišli kar sami. Zadeve tudi v primeru najbolj škandaloznega scenarija še komisar Rex ne bi povohal, pač pa bi prav bedno izvisela Lipica in z njo novorojena država. Saj ne, da bi bil kak težek patriot, tale Artur, pardon Ludvik, ali Gabrijel, ali Luka, ali karkoli že je. Se mu pa vseeno zdi za malo, da ne bi imel več kam peljati tete iz Amerike. Proti denarju, lepo zloženemu v čim večje kupčke, nima prav nič, pobasal bi nekaj takega, pa bi bil čisto zadovoljen. Pa kaj, ko se menda ne splača in lahko

človeka hudo drago stane. Do "oznanjanja uradnim praviconoscem" pa mu tudi ni. "Ej, bratec, da se ti ni malo poslabšalo? Saj tako se to ne dogaja. Kaj zdaj sanjariš in se delaš pomembnega. Baš koga briga za te tvoje lipicance" dojame že na strani 55.

Zato se je raje prepustil priljubljeni inerciji in se skoncentriral na "nam komplementarno poloblo človeštva." Še posebej, ker je živalska reprodukcija nekam sumljivo podobna človeški in to ne samo v Horjulu, kjer "so nekateri kmetje ob začetkih uvajanja umetne osemenitve čisto zares mislili, da veterinar spolno občuje z živaljo." To je pa že nekaj drugega. "Približno predvideno stopnjevanje" torej prinaša cel šaržer fatalnih žensk, ki, izstreljene v orbito, prinašajo vse, kar potrebuje taka in drugačna detektivščina.

Nekaj težav se pojavi le pri podajanju znanja, nujno potrebnega za nadaljnje razumevanje. Predolgovezne razlage (čeprav poskušajo biti duhovite) mestoma hudo motijo fabuliranje. Kako sicer iz poročil in komentarjev sestaviti roman? Skrajno distancirana pripoved se nikoli ne spusti v prizore, tudi na mestih, kjer bi bilo zaželeno. Ljubezenske epizode so preveč površne in stereotipne, pa naj bodo ženske persone še tako filmsko ukrivljene. Gostilniški triki pa so omejeni na interne štose zaprtega kroga. Tako da tudi dialogi, v tej knjigi sicer skrajna redkost, izzvenijo, kot bi bili zdrdrani nekam v zrak. K temu vtisu vzpodbuja kurzivna oblika premege govora. V celoti je roman sicer zastavljen kot pripovedovanje po spominu, zato so določene nivelacije neizogibne. Še posebej, če gre, kot pri Šternu, za pripovedovanje na dušek. Kljub temu bi si bilo želeti manj inflatornega duhovičenja. Šolske anekdote gredo v istem drncu kot znanstvene razlage, tempo njegove "veterinarščine" se niti za hip ne spremeni.

Po končanem prebiranju pa postane jasno, da se je na področju žanrske produkcije vendarle zgodilo nekaj presenetljivega. Dejstvo, da Slovenija še naprej ostaja premajhna za gojišče žanrov, še ni izgubilo veljave in bo še kar metalo senco na vse, kar bo tozadevnega nastalo pri nas. Šternov roman sam po sebi res ni ne vem kaj, za razliko od večine podobnih poskusov pa je osnovno frustracijo kar zaobšel in to ni malo. Ni nobenega strahovitega napora, da bi na *genius loci*, ki je, kakršen pač je, nasilno cepil žanr (čeprav parodiran), pa tudi nobenega jokanja na temo slovenskih stereotipov ni. Z njimi prav prijazno shaja, pa naj gre za "horjulsko folkloro" ali za "pivsko harmonikarski urnebes". Iz tega razloga tudi imena, kot so Jakob Forstnerič, Vincenc Adamlje ali Jurij Gazvoda, niti približno ne zvenijo kot v kakšnem slabo sinhroniziranem filmu. Razplet pa namesto nadčloveka čezincez obvladuje podoba "starega Jurca, kako si v svojem podstrešnem laboratoriju naliva kozarček češnjevca". In to zadošča.

Samoumevno ozadje romana predstavlja tisk, še posebej njegova rumena varianta, resonanca sveta, ki je v rekordnem času prežvečen skozi medije in kjer so, kot vse kaže, stvari objavljene, še preden se zgodijo. Kaj pa je sploh še lahko škandal? Navadili smo se že na princese, ki veselo tekajo naokrog brez modrcev in imajo celo rajdo nezakonskih otrok. So njihove kobilje kolegice edine, ki še lahko umažejo čast države?